

„Z ruin się podnieść jak Warszawa, jak ja” — historia człowieka wpisana w historię miasta

Beata Zuziak

Adresat zajęć: uczniowie szkoły ponadpodstawowej.

Rodzaj zajęć: język polski, zajęcia filmowe.

Cel ogólny: Doskonalenie umiejętności interpretacji tekstów kultury.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- doskonalą umiejętność wnikliwej lektury filmu;
- rozpoznaje film dokumentalny jako swoiste źródło wiedzy o świecie;
- przyswajają wiedzę na temat specyfiki filmu dokumentalnego;
- poznaje powojenną historię Warszawy;
- poznaje piosenki o Warszawie;
- rozwija umiejętność pracy w grupie.

Metody pracy: rozmowa nauczająca, pokaz filmu, metoda grup zadaniowych, dyskusja.

Formy pracy: praca w grupach, praca indywidualna.

Środki i materiały dydaktyczne: film Bartosza Konopki *Nowa Warszawa* (2013), płyta *Nowa Warszawa*, karty pracy.

Słowa kluczowe: Stanisława Celińska, Warszawa, piosenki o Warszawie, film dokumentalny.

Czas: 1 godzina lekcyjna + projekcja filmu.

Bibliografia: Lubelski T., *Historia kina polskiego 1895–2014*, Kraków 2015 ▪ Staszczyszyn B., „*Nowa Warszawa*” *Bartka Konopki*, <https://culture.pl/pl/dzielo/nowa-warszawa-bartka-konopki> ▪ *Stanisława Celińska*, <https://culture.pl/pl/tworca/stanislaw-celinska> ▪ *10 najlepszych piosenek o Warszawie*, http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,95190,5998117,10_najlepszych_piosenek_o_Warszawie.html ▪ *Stanisława Celińska: mam przed sobą bojowe zadanie – trzecie życie*, Celińska S. (w rozmowie z Zaborkiem D.), http://www.wysokieobcasy.pl/wysokieobcasy/1,127763,13095213,Stanislaw-Celinska__mam_przed_soba_bojowe_zadanie.html

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Przed projekcją filmu: nauczyciel prosi uczniów o wymienienie tytułów piosenek, których tematem albo bohaterem jest Warszawa. Wśród wielu innych uczniowie przytoczą na pewno *Sen o Warszawie* Czesława Niemena, *Warszawę* Muńka Staszczyka, piosenki kapeli Czerniakowskiej czy Projektu Warszawiak. Piosenek o Warszawie jest bardzo dużo i powstawały od początków istnienia miasta. Te najstarsze nie zachowały się, ale znamy przedwojenne warszawskie ballady podwórzowe takie jak np.: *Bal na Gnojnej*, *Jadziem na Bielany* spopularyzowane po II wojnie światowej przez m.in. Stanisława Grzesiuka, barwnie opowiadające o życiu peryferyjnych dzielnic stolicy, charakterystyczne dla warszawiaków z niższych warstw społecznych. W czasie II wojny światowej powstawały piosenki zaliczane dzisiaj do folkloru miasta, które miały podnieść na duchu mieszkańców Warszawy w tym trudnym dla nich okresie i zagrzewać do walki z okupantem. Ważne, często śpiewane do dziś przez różnych wykonawców piosenki tego okresu to m.in. *Siekiera, motyka czy Dnia pierwszego września*. W okresie socjalizmu popularne i chętnie wykonywane piosenki o Warszawie miały często charakter propagandowy. Utwory takie jak *Co będzie za Żelazną Bramą*, *Na prawo most, na lewo most* opowiadały o powracającym do świetności mieście, podnoszonym z ruin dzięki wysiłkowi klasy robotniczej. Ale z tego okresu pochodzi również skomponowany przez Czesława Niemena *Sen o Warszawie*. I dzisiaj wielu artystów identyfikuje się z Warszawą, wplatając motywy warszawskie do swoich utworów.

W 2012 roku powstała płyta *Nowa Warszawa*. Pomysłodawcą tego projektu był Mike Urbaniak dziennikarz kulturalny i krytyk teatralny. Zaproponował, aby znana aktorka Stanisława Celińska zaśpiewała z towarzyszeniem Royal String Quartet nowe wersje starych przebojów o Warszawie. Nową aranżacją piosenek zajął się Bartek Wąsik — pianista, kompozytor i aranżer, laureat wielu międzynarodowych konkursów. W 2013 r. powstał dokument Bartka Konopki inspirowany tą płytą pt. *Nowa Warszawa*. Realizując filmową *Nową Warszawę*, reżyser inspirował się również filmem *Heima* w reżyserii Deana DeBloisa, dokumentującym trasę koncertową zespołu Sigur Rós, który latem 2006 roku dał serię niezapowiedzianych wcześniej, darmowych występów w swojej ojczyźnie Islandii.

2. Projekcja filmu. Prowadzący prosi, aby uczniowie zwrócili szczególną uwagę na wypowiedzi bohaterów filmu i wypełnili kartę pracy dotyczącą osoby Stanisławy Celińskiej (ZAŁĄCZNIK NR 1).

3. Następnie nauczyciel prowadzi dyskusję na temat: Jak zbudowany jest film *Nowa Warszawa*?

Film jest zapisem pracy grupy ludzi w trakcie przygotowań do koncertu oraz rejestracją fragmentów występów w różnych miejscach Warszawy. Elementem spajającym całość są bardzo osobiste wypowiedzi Stanisławy Celińskiej opowiadającej o swoim życiu, Warszawie i pracy artystycznej, które zostały zilustrowane zdjęciami archiwalnymi Warszawy.

4. Na tym etapie zajęć prowadzący dzieli klasę na trzy grupy. Na podstawie zebranego wcześniej materiału — podczas wypełniania karty pracy (ZAŁĄCZNIK NR 1) — uczniowie z pierwszej grupy wypowiadają się na temat: Czego dowiadujemy się o aktorce Stanisławie Celińskiej?

Urodziła się krótko po wojnie w Warszawie, matka — skrzypaczka, zarabiała na życie graniem wśród ruin miasta, ojciec — pianista, po wojnie handlował pianinami, zmarł, kiedy Stasia była mała; żyła w biedzie, w złych warunkach, była dzieckiem zaniedbanym, wychowywanym bez miłości; została aktorką, żeby grać na scenie, ponieważ teatr dawał jej nadzieję na inne życie; ma za sobą doświadczenie choroby alkoholowej. Do dziś czuje się dziewczyną z Pragi, potrafi mówić po „warszawsku”, nie chce o tym zapominać, pragnie pamiętać o swych korzeniach.

Druga grupa podejmuje temat: Czego dowiadujemy się o historii Warszawy?

Bohaterka we wspomnieniach przywołuje zniszczony w czasie wojny dom rodziny matki na Rybakach przy ulicy Bolesć, zrujnowaną kamienicę przy ulicy Stalowej, gdzie mieszkała i spędziła dzieciństwo oraz kawalerkę bez kuchni przy Solnej (dziś Jana Pawła II), dokąd przeprowadziła się z matką po śmierci ojca. Powojenna Warszawa to miasto zniszczone, pełne ruin, a ludzie tam mieszkający w dużej mierze są złamani przez wojnę. Wszechobecna jest bieda, brakuje dosłownie wszystkiego.

Trzecia grupa przygląda się zagadnieniu: Czego dowiadujemy się o Stanisławie Celińskiej od muzyków pracujących z nią przy nagrywaniu płyty?

W czasie pracy osoby współtworzące płytę prowadziły długie rozmowy, aktorka do każdego utworu przywoływała jakieś — często osobiste — historie, doszukiwała się sensów w kolejnych piosenkach, mówiła o rzeczach, które sama przeżyła, a które były niekiedy bardzo bolesne, opowiadała o swoich emocjach; muzycy, którzy wiele się od niej nauczyli, utożsamiają Stanisławę Celińską z samą Warszawą.

5. Prowadzący zachęca uczniów do swobodnej dyskusji, aby ją rozpocząć, pyta: Czy uzasadnione jest twierdzenie, że miasto, jego historia i konteksty współczesności mają wpływ na nasze życie? Jak losy Warszawy przesądziły o indywidualnym życiu Stanisławy Celińskiej?

6. W podsumowaniu zajęć prowadzący prosi jednego z uczniów o przeczytanie słów Stanisławy Celińskiej zamykających film:

„Widz musi czuć, że to jest moje serce, moja wątroba, mój mózg, moje życie, że ja kocham i te utwory, i kocham tych, do których śpiewam. I robię to z miłości, nie dla pieniędzy, że chcę im opowiedzieć o historii i jednocześnie ich pocieszyć, że ze wszystkiego można wyjść i można żyć dalej w tej Warszawie, mimo że się przeżyło tak straszliwe rzeczy, że można z ruin się podnieść — jak Warszawa, jak ja”.

PRACA DOMOWA:

1. Dla wszystkich: Posłuchaj jeszcze raz utworów z płyty *Nowa Warszawa*. Która z piosenek w interpretacji Stanisławy Celińskiej, według Ciebie, najciekawiej opowiada o Warszawie? Odpowiedź uzasadnij.
2. Dla chętnych: Na przykładzie wybranych tekstów, np. Stanisława Grzesiuka, wskaż cechy gwary warszawskiej.

ZAŁĄCZNIK NR 1

Karta pracy

Oglądając film, wynotuj informacje dotyczące Stanisławy Celińskiej, które są na temat jej:

- rodziny:
- dzieciństwa:
- zainteresowań i marzeń:
- ważnych dla aktorki miejsc w Warszawie (opis tych miejsc):

1. Celińska mówi o sobie:
2. Celińska mówi o Warszawie:
3. Muzycy mówią o aktorce: